

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ТА ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Мельничук Лілія

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Піщальок Тетяна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Дошкільна освіта»
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Сучасне суспільство, що характеризується розвитком інформаційних технологій та глобалізаційними процесами, висуває зростаючі вимоги до ефективної комунікації, а комунікативна компетентність розглядається як одна з ключових умов успішної соціалізації. Її основи формуються вже у дошкільному віці, який є сенситивним періодом для засвоєння норм спілкування, уміння виражати власні думки та розуміти інших. Особливої ваги цей процес набуває у старшому дошкільному віці, коли діти володіють розвиненим словниковим запасом, прагнуть до взаємодії та усвідомлюють групову належність. У цей час інтенсивно формуються такі компоненти комунікативної культури, як емпатія, толерантність, готовність до співпраці та здатність вирішувати конфлікти засобами мовлення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питання розвитку комунікативної культури дошкільників є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні основи комунікативної культури були закладені у працях О. Корніяки, Л. Савенкової, Ф. Бацевича. Питання взаємозв'язку гри, мовлення та розвитку особистості вивчали К. Гросс, В. Штерн, К. Гарвей, С. Русова. Проте, незважаючи на ґрунтовні наукові напрацювання, питання комплексного використання потенціалу саме сюжетно-рольових та дидактичних ігор як цілісної системи для формування комунікативної

культури у дітей старшого дошкільного віку залишається недостатньо систематизованим та вимагає подальшого емпіричного підтвердження.

Ігрова діяльність дитини дошкільного віку не однорідна. Вона представлена різними видами ігор, кожен з яких має свій унікальний потенціал для розвитку особистості. Для глибшого розуміння виховного потенціалу гри, важливо звернутися до її класифікації.

У сучасній педагогіці ігри поділяють на дві великі групи. До першої групи, творчі ігри, належать такі, які базуються на самостійному задумі дитини, як-от режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні, а також ігри-драматизації та інсценування. Друга група – це ігри за правилами, що мають чітко визначені умови. До них відносять рухливі ігри (з різною інтенсивністю рухів, сюжетом чи предметами) та дидактичні ігри (словесні, настільно-друковані, ігри з іграшками). Кожна класифікація є досить умовною і не вичерпує всього різноманіття ігор [3, с.150].

Однак, для нашого дослідження особливе значення мають сюжетно-рольові та дидактичні ігри, оскільки саме вони надають найширші можливості для розвитку комунікативної культури дітей старшого дошкільного віку. Як зазначав В. Сухомлинський, гра – це найсерйозніша справа, яка відкриває дитині світ, розкриває її творчі здібності та сприяє повноцінному розумовому розвитку [4].

Сюжетні ігри (від *sujet*, від лат. *subjectum* – підкладене) – образні ігри з певним педагогічним задумом, який розкривається через відповідні події (сюжет, фабула) і програвання ролей. Сюжетні ігри використовуються у закладах дошкільної освіти для проведення виховних і навчальних занять. Змістом сюжетних ігор нерідко виступають казки або епізоди з життя самих дітей» [2, с. 324].

Сюжетно-рольові ігри, як провідний вид діяльності, розвивають потребу дитини у грі, активізуючи інтерес дитини до налагодження ігрових взаємин з однолітками; вміння здійснювати задум ігрової дії, спрямовуючи її на інших дітей та на передачу ставлення дитини до інших людей; рольову взаємодію з дітьми, активізуючи рольове мовлення дитини, обираючи ролі, в яких відсутні позаігрові взаємини («Так буває». «Так не буває») [1].

Окрім того, ці ігри вчать дітей самостійно організовувати змістові сюжетно-рольові ігри; обирати, вигадувати, підтримувати та вибудовувати різні ігрові сюжети; об'єднувати кілька окремих сюжетів однією змістовою лінією; творчо використовувати у грі власні враження з повсякденного життя, творів художньої літератури, телепередач, розповідей, екскурсій, мандрівок; обирати та виконувати ігрову роль, емоційно проживати її; грати в одному сюжеті 2-3 ролі, дотримуючись правил рольових взаємин і взаємодії (головна чи другорядна роль); дотримуватися правил гри, самостійно пропонувати нове правило, контролювати виконання правил іншими; раціонально використовувати предметно-ігрове середовище для

реалізації ігрових задумів, застосовуючи багатofункціональні матеріали (атрибути, конструктори, будівельний матеріал та предмети-замінники) [1].

Таким чином, сюжетно-рольова гра є важливим засобом формування комунікативних навичок, оскільки вона вимагає від дитини постійного діалогу, співпраці та здатності до емпатії. Однак, не менш важливу роль у розвитку комунікативної культури відіграють дидактичні ігри.

Дидактичні ігри розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей (на форму, розміри, колір, розташування предметів у просторі тощо), спостережливості, увагу, пам'ять, мислення, мову, уміння рахувати. Вони мають також важливе значення для морального виховання, сприяючи розвитку цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами [3, с. 89].

У дітей старшого дошкільного віку в процесі дидактичних ігор формуються важливі вміння та навички: дитина вчиться сприймати мету та зміст дидактичного завдання, оволодіває різними способами дій з дидактичним матеріалом і може виконувати завдання самостійно або з невеликою допомогою дорослого. Такий ігровий процес сприяє збагаченню сенсорного досвіду, розвитку мовлення, активізації пізнавальних процесів і мислення [3].

Окрім того, дидактичні ігри формують уміння дотримуватися правил, що є основою для розуміння норм комунікативної поведінки, а також виховують дисциплінованість і витримку, здатність чітко виконувати ігрове дидактичне завдання [1].

Отже, аналіз теоретичних джерел доводить, що сюжетно-рольові та дидактичні ігри мають унікальний і взаємодоповнюючий потенціал для розвитку комунікативної культури дітей старшого дошкільного віку. Сюжетно-рольові ігри сприяють формуванню емпатії, навичок діалогу та творчого мислення, а дидактичні – розвивають дисциплінованість, вміння дотримуватися правил і логічно висловлювати думки. Саме їхнє поєднання в освітньому процесі дозволяє комплексно впливати на всі компоненти комунікативної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Інновації в організації мовленнєвої роботи з дошкільниками. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*. 2021. № 2. С. 66-70.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям: вибр. твори : в 5 т. Київ: Рад. шк., 1977. Т. 3. С. 9-279.